

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Remissvar**SOU 2024:88 Säkerhetsprövningar – nya regler**

Saco har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet Säkerhetsprövningar – nya regler, och har följande synpunkter.

Generellt

Saco välkomnar en översyn av regelverket kring säkerhetsprövningar. Sacos förbund rapporterar att allt fler av deras medlemmar säkerhetsprövas på sina arbetsplatser, inte minst till följd av det förändrade säkerhetsläget i omvärlden. Det är viktigt för Sverige att säkerhetskänslig verksamhet skyddas, men ett beslut om att en person inte är lämplig från säkerhetssynpunkt kan också vara en oerhört ingripande åtgärd för individen i fråga. Det är således mycket angeläget att en tydligare reglering kommer på plats. Utredningen har gjort ett gott arbete, men tyvärr haft för lite tid och resurser för att kunna presentera ett fullständigt förslag. Saco beklagar att överklagandemöjligheterna nu är bristfälliga och vill understryka att detta måste utredas vidare snarast.

Grundutredningen

Saco tillstyrker att kriterier och tillvägagångssätt angående säkerhetsprövningar regleras i lag. Detta kommer sannolikt öka enhetligheten, och leda till en ökad rättssäkerhet för arbetstagarna. Sacos förbunds erfarenhet är att för närvarande varierar såväl sättet som säkerhetsprövningar genomförs på, som kvaliteten på säkerhetsprövningarna, beroende på vilken organisation som genomför dem.

Risken för slentrianmässig säkerhetsprövning är stor, och Saco vill betona vikten av att en individuell bedömning görs. Även utredningen lyfter detta, och har gjort en genomlysning av beståndsdelarna i prövningen, men ännu mer tydlighet kan behövas. Om inte förarbetena kan vara mer detaljerade, behöver konkreta vägledningar tas fram för att säkerställa en enhetlig och rättssäker hantering som inte blir diskriminerande. En reglering av detta slag finns t.ex. i USA, genom riktlinjerna Security Executive Agent Directive (SEAD) 4.

Saco vill också poängtera att det utredningen skriver om att omfattningen av säkerhetsprövningen ska stå i proportion till

arbetsuppgifterna och eventuell säkerhetsklass. Det är viktigt att inhämtande av den här typen av känslig information inte görs i onödan. Saco delar också utredningens slutsats att det inte finns något behov av att införa någon ny uttrycklig bestämmelse om att de uppgifter som lämnas vid säkerhetsprövningen ska vara tillförlitliga och att brister i underlaget ska innebära hinder för en godkänd säkerhetsprövning.

Säkerhetsprövningsbeslut

Saco tillstyrker utredningens förslag om att alla säkerhetsprövningsbeslut ska vara skriftliga och att beslut som är till nackdel för den prövade ska motiveras. Skriftlighet och motivering är en förutsättning för överprövning.

Saco är dock tveksam till utredningens förslag att det införs en ny bestämmelse i säkerhetsskyddslagen om att motivering av säkerhetsprövningsbeslut helt eller delvis får utelämnas i ett antal specifikt angivna fall. Om detta sker, behöver tillämpningen vara extremt restriktiv.

Avstängning

Saco har förståelse för att en avstängningsgrund kopplad till säkerhetsprövningar behöver införas i lagen om offentlig anställning. Saco tillstyrker att den lokala fackliga organisationen omedelbart ska få en underrättelse om avstängningsbeslutet, förutsatt att arbetstagaren är fackligt ansluten, och att den fackliga organisationen då har rätt till överläggning. Eftersom avstängningsbeslut är en ingripande åtgärd för arbetstagaren, är det bra att det är möjligt att få en intermistisk prövning av beslutet.

Saco anser dock, i likhet med SRAT och Akavia, att avstängning av en statligt anställd behöver tidsbegränsas med krav på omprövning var trettionde dag. Visserligen anges i utredningens förslag att utredning ska bedrivas skyndsamt och att det följer av den allmänna proportionalitetsprincipen att en ingripande åtgärd inte får vara mer långtgående än vad som behövs, men Saco ser ändå en risk att det utan en tidsbegränsning kan bli en orimligt lång avstängning. Detta skulle avsevärt försvåra möjligheten till återgång för arbetstagaren.

Det bör också tydligt framgå att avstängning endast ska få ske i allvarliga situationer samt att arbetsgivaren i första hand ska överväga om det går att tillfälligt omplacera arbetstagare till arbetsuppgifter som inte är säkerhetsklassade. Enligt den tidigare avstängningsklausulen i det statliga kollektivavtalet Villkorsavtalet fick avstängning ske om en arbetstagare på goda grunder misstänktes för brottslighet eller annat

grovt åsidosättande som kan föranleda skiljande från anställningen. Att rekvisitet goda grunder som kvalifikationsgrund för en avstängning ersätts med formuleringar av typen kan antas och inte kunnat antas är inte en tillfredsställande ordning utan riskerar att öka utrymmet för godtyckliga bedömningar.

Vidare anser Saco att de föreslagna ändringarna om avstängning inte kan införas utan att reglerna om lön vid avstängning i promemorian Fi2024/00814 införs. Att inte göra det medför en risk för att arbetstagare stängs av utan lön vilket vore till skada både för den enskilde arbetstagarens ekonomi och för staten som ansvarstagande arbetsgivare.

Överprövning

I likhet med utredningen anser Saco att det är nödvändigt att en möjlighet till överprövning av säkerhetsprövningsbeslut införs. Som Naturvetarna, SRAT och Akavia anför räcker det inte att de arbetsrättsliga konsekvenserna av ett säkerhetsprövningsbeslut kan prövas i Arbetsdomstolen. Det är inte tillräckligt för att uppfylla kraven som ställs i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Sverige behöver införa en möjlighet för de säkerhetsprövade att få en reell och effektiv prövning av säkerhetsprövningsbeslutet i sig. Saco beklagar att utredningen inte fick mer tid för att utreda klart alla aspekter av att införa en överprövningsmöjlighet och vill understryka vikten av att detta utreds snarast. Det är olyckligt att det i utredningens förslag är möjligt att överklaga endast vissa säkerhetsprövningsbeslut.

Överklagandemöjligheten måste också gälla arbetssökande, uppdragstagare samt studenter, officersaspiranter och polisaspiranter som inom ramen för sin utbildning genomgår säkerhetsprövning. Säkerhetsbeslut som fattas av andra verksamhetsutövare än myndigheter behöver också kunna överklagas, i en ordning där prövningen sker på ett likartat sätt, med möjligheter för fackliga organisationer att bistå sina medlemmar.

Den myndighet som hanterar överklagade säkerhetsbeslut, vare sig det är en nämnd eller en domstol, bör ha kompetens och vana att hantera säkerhetskänslig information.

I en sådan utredning skulle det också vara bra att undersöka alternativ till det nuvarande säkerhetsprövningssystemet, såsom klareringssystem.

Yttranden från Naturvetarna, SRAT, Akavia och Sveriges Ingenjörer biläggs.

Med vänlig hälsning
Sveriges Akademikers Centralorganisation

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Helena Larsson
Chefsjurist